

Ragnhild Andersen: Jeg foreslår, at udvalget får 21 medlemmer. Nu, da der oven i købet har været talt om, at vi skal bestrebe os for at forhandle os tilrette om sagerne, vil det være rimeligt, at mit parti bliver medlem af det udvalg, der skal behandle såvel ministerens som vort eget forslag.

Kaj Andresens forslag om at henvise lovforslagene til et udvalg på 17 medlemmer vedtoges med 91 stemmer mod 6; 5 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Dermed bortfaldt *Ragnhild Andersen*s forslag om at henvise lovforslagene til et udvalg på 21 medlemmer.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Medlem af folketinget Edel Saunte har meddelt mig, at hun ønsker til justitsministeren at stille følgende spørgsmål:

Vil justitsministeren tage initiativet til en ændring af retsplejelovens § 495, således at gennemførelse af domme og kendelser m. v. vedrørende udlevering af børn kommer til at ske på anden måde end ved fogeden?

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 29. oktober, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om ændring i folkeforsikringsloven. (Vedrørende en appelinstant for invalideforsikringsretten).

2) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om en særlig ydelse til alders- og invaliderentemodtagere m. fl. og

Forslag til lov om ændringer i folkeforsikringsloven om forhøjelse af grundbeløbene, forhøjelse af renten med tillæg i kommunegrupperne II og III til samme størrelse som i kommunegruppe I samt

om forhøjelse af brændselstillæg, invaliditetstillæg og lommepege til rentemodtagere på alderdomshjem. [Af Ragnhild Andersen m. fl.].

3) *Valg af 1 medlem til landsnævnet for omnibus- og fragtmandskørsel (i stedet for Hauberg).*

4) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov nr. 171 af 31. marts 1953 om valg til folketinget. [Af Hans Hansen (Rørby) m. fl.].

5) *Første behandling af:*

Indstilling fra udvalget for forretningsordenen om ændringer i folketingets forretningsorden.

Mødet hævet kl. 15⁵⁰.

14. møde.

Fredag den 29. oktober kl. 13.

Formanden: Folketingsmand Hans Hansen (Rørby) har meddelt mig, at han ønsker til indenrigs- og boligministeren at stille følgende spørgsmål:

Agter den højtærede indenrigs- og boligminister at gribe ind overfor den forringelse af boligreserven, som nedrivningen af de mange huse i Mozarts haveby efterhånden vil skabe?

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Jeg skal foreløbig lade de tre første sager på dagsordenen udgå. Vi går da til punkt 4:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov nr. 171 af 31. marts 1953 om valg til folketinget. [Af Hans Hansen (Rørby) m. fl.].

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 55); fremsættelsen findes i tidenden sp. 437).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Indenrigs- og boligministeren (Kjærboel): Det af det ærede medlem hr. Hans Hansen (Rørby) m. fl. fremsatte forslag til en ændring af folketingsvalgloven er ord til andet identisk med et af det radikale venstre i forrige folketingssamling fremsat forslag. Såvel ved denne lejlighed som under behandlingen af den nye folketingsvalglov i foråret 1953, hvor der fra radikal side blev fremsat ændringsforslag af samme indhold, blev spørgsmålet indgående drøftet, og jeg skal derfor ikke nu knytte mange bemærkninger til det fremsatte lovforslag. Som bekendt blev begge de fremsatte forslag forkastet efter navneopråb, i foråret 1953 med 94 stemmer mod 30, medens 8 medlemmer undlod at stemme, i efteråret 1953 med 121 stemmer mod 27, medens 4 medlemmer undlod at stemme. Man skulle her efter tro, at det høje tingendeligt havde gjort op med dette spørgsmål, og det overrasker mig, at forslaget nu er blevet fremsat påny.

Sidste gang vi her i tinget behandlede spørgsmålet, gav jeg udtryk for den opfattelse, at reglerne om partiernes andel i tillægsmandater ikke bør laves om hvert øjeblik, men forblive uændrede, indtil udviklingen viser, at en regulering er, om ikke nødvendig, så dog rimelig og hensigtsmæssig. Dette synspunkt fastholder jeg stadig, og jeg kan ikke se, at der i det år, der er forløbet, siden vi sidst drøftede spørgsmålet, er indtruffet noget, som gør det naturligt at tage de omhandlede bestemmelser op til revision. Valglovens nuværende bestemmelse om adgangen til tillægsmandater går, såvidt jeg kan se, lige så lidt nu, som da loven blev vedtaget, ud over, hvad hensynet til landets styreform og demokratiets oprettholdelse tilsiger.

Når retsforbundet specielt har henvist til den slesvig-holstenske valglov, hvis 5 pct.s klausul har forhindret Sydslesvigsk Vælgerforening i at blive repræsenteret i landdagen i Kiel, skal jeg heroverfor indskrænke mig til at konstatere, at bestemmelsen i den danske valglov ikke lægger nogen hindring i vejen for en repræsentation af det tyske mindretal her i tinget, og at muligheden for en sådan repræsentation ikke vil blive bedre efter det af retsforbundet stillede forslag.

Jeg kan altså ikke give det fremsatte lovforslag min anbefaling, men må mene, at den nuværende lovbestemmelse, som et overvældende flertal af tingets medlemmer to gange har sluttet op om, bør blive stående uændret.

Ordføreren for forslagsstillerne (Hans Hansen [Rørby]): Spørgsmålet om en ændring i valgloven blev, som det rigtigt blev fremhævet af den højtærede indenrigs- og boligminister, behandlet i folketinget for et år siden, foranlediget af et lovforslag, der blev fremsat af det radikale venstre. Dette forslag støttede vi fra retsforbundets side. Det var jo nærmest en tilfældighed, at det blev det radikale venstre, som fremsatte lovforslag i så henseende; også vi havde planer om at fremsætte et lovforslag, men da det nu blev fremsat af det radikale venstre, og da vi som helhed var enige, gav vi afkald på at stille vort eget forslag og støttede de radikales forslag ved behandlingen i oktober måned i fjor. Siden den tid er der af mange talere, ja, næsten fra alle partiers side her i tinget, som også den højtærede minister var inde på, givet udtryk for det urimelige i den bestemmelse, som indeholdes i valgloven til Kiel-landdagen i Sydslesvig; det er blevet omtalt af alle partier her fra folketingets talerstol, især under debatten om Tysklands suverænitet. Det skal så nu vise sig, om der er vilje bag de ord, der er sagt om dette spørgsmål her. Forholdet er jo det, at bestemmelsen i den valglov, som gælder til Kiel-landdagen, har nøjagtig samme motivering som den, der er givet for bestemmelsen i den danske folketingsvalglov. Virkningerne er de samme, men virkningerne har været stærkere her, idet vi ved det sidst afholdte folketingsvalg så, at 58 500 stemmer ikke blev repræsenteret; det var de 58 500 stemmer, som faldt på de uafhængige ved valget i september i fjor. Og der er det ejendommelige ved hele situationen, at vi kan regne med, at de 58 500 stemmer, som faldt på de uafhængige, ikke ville være faldet på noget af de partier, der fik mandaterne.

Så stor er folketingsvalglovens urimelighed, at valgloven kan tvinge vælgerne til at støtte et parti, som de har stemt imod ved valget. Jeg finder det ganske urimeligt at opretholde en spærreregulering af den art, også

[Hans Hansen (Rørby).]

fordi det er i direkte strid med de almindeligste og elementæreste demokratiske grundsatninger, at man nægter folkestyret mulighed for at kunne forny sig nedefra. Hele problemet ligger i virkeligheden i, om man er tilhænger af, at partier, der allerede sidder i folketinget, skal bestemme folketingets sammensætning, eller man vil lade vælgerne gøre det. Hvis man er tilhænger af, at partierne skal være bestemmende med hensyn til folketingets sammensætning som helhed, så kan man gennemføre det ved magt, men det kan aldrig forenes med tanken om folkestyre. Som allerede fremhævet i min forelæggelsestale er regeringen og de højtærede ministre kongens repræsentanter her i tinget og i lovgivningen. Man kan naturligvis styrke regeringen — og det er det, der er hensigten — men man kan kun gøre det på folkestyrets bekostning, og det mener jeg i bund og grund er urigtigt. Derfor mener jeg, det er på tide, at sagen bliver taget op til ny overvejelse. Jeg ved godt, det er hensigten efterhånden at få udslettet de små partier. Jeg vil dog ikke beklage mig for mit eget partis vedkommende, for jeg tror, at dette overgreb, som vi må kalde det, er så stærkt, at de, der er ude for det, har større slagkraft i agitationen, end de vil have, hvis man endeligt får løst dette spørgsmål. Men det forandrer ikke den urimelighed, der ligger i dette overgreb overfor den simple retfærdighedsfølelse. Vi kan ikke opretholde et system, hvorved man bevidst søger at skabe en stærk regering, når det går ud over folkestyrets idé.

Der melder sig her et andet spørgsmål, hvis besvarelse jeg for mit vedkommende i hvert fald ikke er i tvivl om: Skal vi have en stærk regering, eller skal vi have et stærkt folkestyre? Jeg mener, at en regering, der er sammensat af små partier, er mere i overensstemmelse med folkestyret end en absolut flertalsregering, som kan komme til at forløbe sig på flere områder, hvilket aldrig kan ske, når der skal forhandles om sagerne i en regering, der er sammensat af mindre partier.

Jeg siger ikke noget til, at det største parti vil opretholde den bestemmelse, vi her diskuterer, for det er altid det største parti, der har mest fordel derved. Men det er jo ikke alle de store partier, der har fordele

ved det. Hvis det lykkes at få udslettet de små partier gennem denne bestemmelse, vil det naturligvis først og fremmest styrke det store parti, som altid vil have chancen, men hvad skal man sige til, at også små partier af nogenlunde størrelse som f. eks. venstre og konservative måske vil støtte et sådant standpunkt — jeg ved ikke, om de gør det, de har gjort det før, men de kan jo være kommet på andre tanker. Derved vil de jo udelukke i det lange løb, at de kan komme til at udøve en effektiv opposition, og efterhånden vil det føre til, at det store parti ikke kan røres af oppositionen.

Siden behandlingen i fjor er der sket adskillige ting, og vi, som rejser en del, er klar over, at der er fremkommet en stemning ude i landet, som også har givet sig udslag i bladenes stilling til hele dette problem. Jeg vil gerne med den højtærede formands tilladelse give et par små eksempler gennem nogle ganske korte citater.

„Østsjællands Folkeblad“, som for et år siden støttede forslaget, og som jo er udenfor partierne, skriver i en ledende artikel for et par dage siden:

„Det kan ikke nægtes, at erfaringerne med 5 pct.-klausulen i Slesvig-Holsten har stillet de danske valglovsbestemmelser af samme art i ny belysning. Vi har ved valg til Kiel-landdagen set en spærreregulering, der i hvert fald formelt har den samme motivering som den danske, føre til et oplagt urimeligt resultat, og det kan næppe undgås, at følgen må blive, at vi selv tager vore bestemmelser op til overvejelse.“

Et andet lille citat, jeg vil tillade mig at fremføre, er fra venstrebladet „Vestkysten“, hvor redaktør Melchior Hansen omtaler et møde, han har holdt på Fanø i Nordby venstreforening. Han taler her om tilliden til folkestyret, som er rokket ved 3 pct.-reglen, og han skriver:

„Et sådant indtryk fremmer ikke tilliden til folkestyret. Jeg tror, at de synspunkter, jeg her har fremført, deles af mange indenfor venstre, ikke mindst af os, der har arbejdet i hovedstaden og dør har følt, hvad en urimelig valglov kan fremkalde af bitterhed.“

Det lange og det korte af, hvad jeg her har sagt, er, at hvis man opretholder den pågældende bestemmelse i vor valglov, undergraver man i det lange løb vort folke-

[Hans Hansen (Rørby).]

styre til fordel for et enkelt stort parti, og det må være i strid med folkestyrets idé. Jeg vil i hvert fald gerne anbefale, at lovforslaget bliver behandlet i et udvalg, hvor man kan få tid til at overveje, om der ikke er grund til at foretage en ændring i den nuværende affattelse af loven.

Holger Eriksen: I de gode gamle eventyr var det altid således, at enhver ting skulle ske tre gange. Jeg ved ikke, om retsforbundet har ment, at man skulle følge denne regel, eller om tanken er, at det skal være en årligt tilbagevendende begivenhed, at man vil søge valgloven forandret og drøfte det specielle spørgsmål, som her er til forhandling. Vi har i sin tid haft en indgående drøftelse af sagen, da selve valgloven blev gennemført i forbindelse med forfatningsændringen, og vi har endvidere i fjor haft en indgående drøftelse af det samme spørgsmål. Derfor er jeg enig med den højtærede minister i, at det i og for sig ikke ses, at der er ret megen mening i, at spørgsmålet rejses nu igen, navnlig da man ikke kan være i tvivl om indstillingen hos det høje tings medlemmer. Men naturligvis er der ingenting, der hindrer, at et sådant forslag stilles. Den ærede ordfører for forslagsstillerne må imidlertid ikke vente, at jeg i den anledning skal gentage alt det, som kan fremføres imod lovforslaget. Det må være tilstrækkeligt, at jeg henviser til mine udtalelser ved sagens behandling i fjor og i forfjor.

Når lovforslaget nu er fremsat, bruges som undskyldning, eller skal vi sige som begrundelse, at talere fra alle partier, således som den ærede ordfører for forslagsstillerne anførte, har givet udtryk for stor forargelse over den 5 pct.-spærreregulering i den tyske valglov, der udelukker de danske sydslesvigere fra deltagelse i lovgivningsmagten. Her er imidlertid tale om en oplagt tilsnigelse. Der er mig bekendt ingen, som har givet udtryk for forargelse over den tyske 5 pct.-spærreregulering som sådan. Det manglede da også bare, at man i et land skulle udtale sig om, hvordan et andet land skulle indrette sin valglov. Hvad skulle man i så fald ikke sige om den engelske valglov, ifølge hvilken et parti med et par millioner stemmer praktisk taget udelukkes fra repræsen-

tation? Nej, vesttyskerne kan for vor skyld lave deres valglov akkurat, som de har lyst til. Hvad der fra dansk side er utilfredshed med og efter min mening absolut begrundet utilfredshed med, er, at man i denne valglov ikke har taget tilbørligt hensyn til det danske mindretal; et nationalt mindretal bør ikke behandles som et politisk parti, og det er min opfattelse, at hvis et sådant nationalt mindretal har en nogenlunde betragtelig størrelse, må det have mulighed for at blive repræsenteret i den lovgivende forsamling. Ja, jeg vil gå videre endnu og sige, at jeg synes, det må være i landets egen interesse, at et sådant mindretal bliver repræsenteret. Det har vi søgt for i Danmark, og det burde man også gøre i Slesvig-Holsten. Det er derfor ikke muligt at overføre den forargelse, som vi efter den ærede ordførers opfattelse alle deler, på danske forhold, eftersom vi aldeles ikke er forarget over andet end den valglovsmæssige behandling af mindretal, og dette kan ikke overføres på danske forhold, fordi det, der giver anledning til forargelse, ikke eksisterer her.

Derimod kunne den ærede ordfører naturligvis rejse det spørgsmål, om det er forsvareligt, at man her giver et nationalt mindretal en ret, som ikke tilkommer partier. I og for sig ville jeg, som det fremgår af det, jeg allerede har sagt, ikke være bange for at besvare det med et ja, men det vil i det foreliggende tilfælde kun få teoretisk betydning, eftersom den danske valglov ikke indeholder særbestemmelser for nationale mindretal. Det er rigtigt, at den tysksindede befolkning har mulighed for at få et mandat på et stemmetal, der er betydelig mindre end det, der i gennemsnit skal bruges til et mandat, men den samme mulighed står åben for enhver, og det skyldes ingen tilfældighed.

Da man gennemdrøftede dette spørgsmål i valglovskommissionen — måske var det i forfatningskommissionen, det erindringsværdigt — var man fra alle sider enig om, at hvis der i et amt eller en storkreds var en særpræget personlighed, der formåede at samle så mange stemmer, at det kunne give et kredsmandat, skulle der ikke være nogen som helst indskrænkning i mulighederne for at opnå et sådant, ganske uden hensyn til, om det stemmetal,

[Holger Eriksen.]

som den pågældende blev valgt på, lå under, hvad der i gennemsnit krævedes til et mandat. Man kan naturligvis rejse det spørgsmål, hvorfor man således tager mere hensyn til den enkelte end til et parti; det gør man imidlertid heller ikke, thi hvis et parti har fået bare eet kredsmandat, deltager det under alle omstændigheder i fordelingen af tillægsmandaterne. Iøvrigt er der den forskel, at hvis en enkelt person opnår stemmer til et kredsmandat, ved de pågældende vælgere som regel, hvem der bliver valgt, med andre ord, de ved, hvor deres stemmer går hen, de har stemt på vedkommende, fordi de har tillid til ham eller hende. Hvis det derimod drejer sig om et parti, som skal hente en tiendedel af et mandat i eet amt, en anden tiendedel i et andet amt og således videre, har vælgerne ikke anelse om, hvem deres stemmer kommer til at tilfalde, og så er det muligt, at de faktisk kommer til at gå til en kandidat, som de under ingen omstændigheder ønskede valgt.

Den ærede ordfører bemærkede før, at de stemmer, der var afgivet på partiet de uafhængige, var kommet andre partier tilgode. Det er jo ikke rigtigt. De andre partier har fået deres mandater tildelt i forhold til de stemmer, de havde. De uafhængiges stemmer er ikke kommet med i beregningen. Hvor det imidlertid drejer sig om et parti, der er så svagt repræsenteret blandt vælgerne, at det kun får et par enkelte mandater, er det pågældende partis vælgere faktisk ude af stand til i forvejen at vide noget som helst om, hvor deres stemmer går hen, og da disse partier tit er af en meget løs indre struktur, med repræsentanter for mange forskellige opfattelser — ja, så er det og bliver det et lotterispil, hvis man skaber mulighed for, at man i øget grad kan få valgt kandidater på et sådant minimalt stemmetal. Den 60 000 stemmers regel, som vi har i valgloven, er således en slags vælgerbeskyttelse. Iøvrigt formindskes dens betydning i takt med den stigning, der sker i vælgerne antal. Den svarede engang til ca. 3 pct., men med normal valgdeltagelse vil den snart kun svare til 2½ pct., altså ikke mere end halvdelen af, hvad der kræves efter den tyske regel, som der tales så meget om.

Iøvrigt har den ærede ordfører for for-

slagsstillerne i den grad gjort sig skyldig i overdrivelser, at det giver et fingerpeg om hans mangel på saglige argumenter. Han talte således om, at den skillelinie, der går mellem politisk diktatur og frit folkestyre, er overskredet, og om, at der i valglovens § 43 var en omend svag begyndelse til at gennemføre et etpartisystem. Han betegnede også bestemmelsen som en skamplet — det var i fremsættelsestalen — og der blev brugt endnu kraftigere udtryk. Mindre mente den ærede ordfører ikke kunne gøre det.

Jeg forstår godt, at tanken om næste valg kan give retsforbundet onde drømme, og at den kan påvirke dets medlemmers sindstilstand, men det er jo ingen undskyldning for den slags — jeg viger ikke tilbage for at sige — latterlige overdrivelser. Se f. eks. til England, demokratiets moderland. Der er vel næppe et land, hvor den demokratiske indstilling er mere grundfæstet. Alligevel har dette land flertalsvalg i enkeltmandskredse. Når Danmark efter den ærede ordførers opfattelse er på vej til diktaturet, fordi det har opstillet det krav, at et parti, der ikke har et kredsmandat, skal have opnået 60 000 stemmer for at komme i betragtning ved tildelingen af tillægsmandaterne, så må England jo ud fra dette synspunkt være langt inde i diktaturet. Eller se til Norge og Sverige, hvis karakter af demokrati den ærede ordfører vel ikke vil beklikke. De har forholdstalsvalg, men kender overhovedet ikke begrebet tillægsmandater.

Nu talte den ærede ordfører yderligere om, at det, som det hele tilsigter, er at udlette de små partier. Det har der aldrig været tale om, og det behøves i og for sig heller ikke. Hvis vi ser på de små partier, synes jeg, man har indtryk af, at de er godt på vej til at udlette sig selv, men det kan valglovsbestemmelserne i hvert fald ikke gøre for. Ganske vist fik de uafhængige op imod 59 000 stemmer ved sidste valg, men hvis de forsøgte lykken næste gang, er der vel næppe nogen tvivl om, at de ikke engang kunne opnå halvdelen; men det er under ingen omstændigheder valglovens skyld.

Jeg har ikke, og mit parti har ikke, ændret indstilling til dette spørgsmål siden sidste år, og jeg kan under ingen omstændigheder anbefale det foreliggende lovforslag.

Harald Nielsen: Som allerede nævnt er det foreliggende lovforslag, som er fremsat af retsforbundet, sammenfaldende med det, vi diskuterede sidste efterår. Jeg havde dengang lejlighed til — som det forøvrigt er sket tidligere — udførligt at redegøre for, hvorfor venstre er tilhænger af den nu-gældende valglovs regler om adgangen til at få andel i tillægsmandaterne, nemlig fordi disse regler lægger en lille bremse på tendensen til en altfor vidtdreven partiopdeling af folketinget. Jeg finder derfor ikke nogen grund til i dag at gentage argumentationen.

Det eneste nye i spørgsmålet er den begrundelse, retsforbundet giver for atter at tage sagen op, nemlig den, at en revision af den danske valglov skulle være en nødvendig forudsætning for, at vi med virkelig moralsk ret kan udtale os til fordel for en bedre behandling valglovsmæssigt set af vore sydslesvigske landsmænd. Jeg finder denne betragtning i bund og grund urigtig, og jeg finder det meget beklageligt, at retsforbundet ved at bruge en sådan begrundelse leverer stof til en helt fejlagtig tysk agitation om, at den sydslesvigske danskhed ikke har noget at beklage sig over, fordi den danske valglov ikke er bedre i behandlingen af nationale mindretal end den tyske. Retsforbundet må vide, at dette ikke er sandt.

Den spærregel, vor valglov indeholder, er ikke indsat for at holde et nationalt mindretal ude; sådan virker den ikke, og sådan vil den heller aldrig nogensinde kunne komme til at virke. Vor valglov giver det tyske mindretal i Nordslesvig særdeles gunstige betingelser for at opnå repræsentation. Jeg har da heller aldrig hørt, at tyskerne i Nordslesvig i henseende til mulighederne for at opnå repræsentation har beklaget sig over den danske valglov. Det er stillingen.

Dertil kommer, at selvom man virkelig gennemførte de af retsforbundet foreslåede ændringer eller undtog det tyske mindretal i Nordslesvig fra vor spærregel, ville dette intet som helst ændre i vort hjemlige tyske mindretals adgang til at blive repræsenteret

her i folketinget. Den ville forblive nøjagtig den samme som nu. Vi vil altså ikke ved at vedtage retsforbundets forslag kunne bringe os selv i den situation, at vi derefter kunne gå til tyskerne syd for grænsen og sige: nu må I gøre noget, for nu har vi ændret vor valglov således, at det bliver lettere for tyskerne nord for grænsen at få valgt en repræsentant. Retsforbundets forslag forandrer intet som helst i den henseende; alt forbliver ved det gamle. Ordningen med Nordslesvig som een storkreds gør, at tyskerne har stemmer nok til et kredsmandat, men ikke til et tillægsmandat. Sådan er det i dag, og sådan og ikke spor anderledes ville det også være, hvis spærreglen ikke gjaldt for det tyske mindretal, eller hvis retsforbundets valglovsforslag gennemførtes.

Jeg synes derfor, retsforbundet skulle opføre sig med at tale om, at årsagen til, at partiet rejser sit krav om ændringer, er, at hvis disse gennemføres, står Danmark bedre overfor Tyskland i spørgsmålet om, hvorledes et nationalt mindretal valglovsmæssigt bør behandles. For som allerede nævnt, vi giver det tyske mindretal en god og fair behandling på dette område. Sådan er stillingen i dag, og den ændrer retsforbundets forslag ikke, hverken til det værre eller det bedre.

Mere er der vist ikke at sige om den ting. Dog kunne der måske for fuldstændighedens skyld tilføjes, at når der tales om, at vor valglov ligesom den slesvig-holstenske valglov har fastsat en procentsats med hensyn til det antal af vælgere, der skal til for at få adgang til tildeling af tillægsmandater, så er det jo heller ikke sandt. Vi har ikke nogen sådan procentsats i vor valglov, overhovedet ikke. Vi har en bestemmelse, der siger, at et parti for at opnå andel i tillægsmandater enten skal vinde et kredsmandat eller i hvert af de tre hovedområder have fået så mange stemmer, at det svarer til, hvad der gennemsnitligt i hvert område skal til for at opnå et mandat. Først hvis også den mulighed glipper, træder reglen om de 60 000 stemmer i hele landet i funktion, og det er

[Harald Nielsen.]

noget ganske andet end en fast procent, der falder med samme vægt, enten der stemmer mange eller få, enten valgertallet går op eller ned. Derfor er det fuldstændig urigtigt at tale og agitere, som om den tyske valglovs 5 pct. regel og den danske valglovs spærregulering er ens. Det er de ikke; de er vidt forskellige. Vi har overhovedet ikke en sådan procentsats i vor valglov. Vi har tallet 60 000, der ved sidste valg repræsenterede knap 3 pct. af dem, der stemte, ved næste valg måske 2,5 pct., alt afhængigt af, hvor stærkt der stemmes, eller hvor meget valgertallet vokser.

Jeg hienstiller derfor, at man ophører med at tale og skrive om den danske valglovs „3 pct. regel“, for vi har ikke som tyskerne en sådan procentsats stående i valgloven, og indsætter vi den, ville det betyde en skærpelse af spærreguleringen. Det er sandheden. Der er ganske vist nogle, der finder spærreguleringen for streng, andre finder den måske ikke streng nok, det er en skønsag; men også retsforbundets forslag er udtryk for en vis begrænsning i adgangen til at få andel i tillægsmandater. Også retsforbundets forslag indeholder en spærregulering. Et parti vil godt efter retsforbundets forslag, hvis stemmerne er nogenlunde jævnt fordelt over hele landet, kunne komme i den situation at få henimod 40 000 stemmer og dog ingen få valgt. Det er således ikke nogen principiel ændring, retsforbundet foreslår, og når det ærede medlem hr. Hans Hansen (Rørby) taler om, at den nuværende valglov bevirker, at andre partier får flere mandater, end de ellers ville have fået, kan ganske det samme indtræde efter det valglovsforslag, som de her gør sig til talsmænd for. Der er ikke noget i vejen for, at et parti efter retsforbundets forslag kan få stemmer til 2—3 mandater uden derfor at få nogen valgt, og så vil de andre partier få de mandater, som grundloven fastsætter skal fordeles, tildelt efter deres stemmetal.

Jeg skal iøvrigt ikke udbrede mig videre om dette, men henvise til, hvad jeg ved tidligere lejligheder har sagt om den gældende spærregulering. Vi ønsker den ikke ændret og kan derfor ikke medvirke til gennemførelse af retsforbundets forslag, og vi kan slet ikke anerkende, at sådanne ændringer skulle være nødvendige for at give os moralsk ret

til at påtale, at den slesvig-holstenske valglov stiller vore sydslesvigske landsmænd altfor ugunstigt med hensyn til opnåelse af repræsentation. Vor valgmæssige behandling af det tyske mindretal i Nordslesvig er upåklagelig, vi har på dette felt intet at bebrejde os selv, og det er ikke i mindste måde nødvendigt at foretage ændringer for at komme til at stå bedre i dette forhold.

Poul Sørensen: Jeg kan i det store og hele henvise til de udtalelser, der er fremsat på mit partis vegne ved tidligere behandlinger af valgloven her i det høje ting. Der er ikke i princippet ændret noget i vor indstilling, og jeg skal derfor kun gøre nogle ganske få bemærkninger til det fremsatte forslag.

Jeg skal ikke gentage alle de udtalelser, der er faldet fra de to foregående ærede ordførere om den særlige stilling, man fra forslagsstillernes side har stillet sig i ved at knytte forslaget til spørgsmålet om mindretallet i Sydslesvig. Også vi fra vor side finder, at det er en meget utiltalende form og ikke alene det, men også en form, som i hvert fald kun kan bringe skade over os.

Det kræver vist en nøjere forklaring fra forslagsstillerne, når de mener, at deres forslag skulle stille os gunstigere i vor nationale kamp. Jeg tror, at de udtalelser, der har været fremsat mod denne opfattelse, kræver en vid udbredelse også udenfor landets grænser, og jeg tror, det vil have sin store betydning, om det ærede medlem hr. Hans Hansen (Rørby) ville tage direkte stilling til dette spørgsmål her og oven i købet tilsige det høje ting og i det hele taget den danske befolkning også at udbrede den kendsgerning, at da vi i 1920 skulle tilrettelægge vor valglov, blev den tilrettelagt med et særligt hensyn til at give mindretallet repræsentation i det høje ting. Et sådant tilsagn ville for mit parti have stor betydning, og vi afventer med stor interesse, hvorledes ordføreren for forslagsstillerne vil stille sig til det ønske, jeg her har fremsat.

Med hensyn til selve sagens realitet, spærreguleringen med de 60 000 stemmer, skal jeg kun gøre nogle ganske få bemærkninger. Rent principielt må vi selvfølgelig, som også andre allerede har gjort det, afvise hele denne argumentation med, at det er udemokratisk, og jeg tror oven i købet, der blev

[Poul Sørensen.]

brugt den vending, at partierne herinde ønskede i forvejen at bestemme, hvorledes folketinget skulle sammensættes. Jeg afviser ganske denne betragtning. Vi skal gerne ved denne lejlighed på det ene punkt tage en realitetsdrøftelse: Er der mere demokrati i det standpunkt, som den ærede ordfører for forslagsstillerne fremfører, og som også andre partiers ordførere tidligere har fremført her, end i det standpunkt, der er taget med hensyn til de 60 000? Det er det andet spørgsmål, jeg gerne direkte vil stille den ærede ordfører og andre, som har den opfattelse, den ærede ordfører har.

Tallet 60 000 er naturligvis ikke for os noget helligt tal. Såvidt jeg er orienteret, har der været drøftelser i forfatningskommissionen, hvorunder man fra visse sider begyndte med tallet 100 000, andre har nævnt tallet 80 000, nu er vi altså blevet stående ved 60 000, og fra nogle partier i denne sal har man været inde på en spærreregel med et lavere tal end de 60 000. Det har været nævnt ved tidligere drøftelser, jeg tror det var det ærede medlem hr. Steen, som dengang havde den opgave at forsvare det standpunkt — nu er det den ærede ordfører for forslagsstillerne — at 36 000 skulle være det helt rigtige tal. Hvis man står på det principielle standpunkt, at dersom et parti kan samle stemmer til et mandat her i landet, d. v. s. godt 12 000 stemmer, skal det have mandatet, ja, så er det et standpunkt, jeg kan forstå; jeg kan bare ikke billige det. Men bevæger man sig bort fra det — således som de, der har kritiseret de nuværende forhold, har gjort, når de har opstillet tallet 36 000 — så kan vi ganske vist diskutere, om tallet skal være 36 000 eller 60 000; men det må dog blive et praktisk spørgsmål, det kan da ikke betyde noget i retning af dårligere eller bedre demokrati. Jeg tror, at man skylder os, der har denne opfattelse, en forklaring herpå.

Jeg vil ikke lægge skjul på, at når dette spørgsmål har været diskuteret gennem årene, har der været gjort forskellige synspunkter gældende fra det konservative folkepartis side. Et indflydelsesrigt konservativt blad har i en periode haft den opfattelse, at enkeltmandskredse måske til syvende og sidst var at foretrække. Jeg ved ikke, om

bladet har den opfattelse mere, men jeg anfører det som et synspunkt, der med saglighed har været forsvaret; jeg deler bare ikke det synspunkt. Nu står vi altså i en situation, hvor vi diskuterer tallet 60 000. Jeg tror, den ærede ordfører har fuldkommen ret i, at man udover landet vil kunne finde personer tilhørende mit parti, som måske hellere havde set et andet tal; nogle vil altså have et større tal, nogle vil have enkeltmandskredse — så bliver det i hvert fald helt galt for den ærede ordførers interesser — andre vil måske have et mindre tal; men stort set anerkender vi fuldt og helt det tal, vi står på nu, de 60 000. Denne regel, som vi har forhandlet os tilrette om, mener vi, er praktisk og rigtig. Derfor må jeg på mit partis vegne afvise forslaget; vi kan ikke støtte det lovforslag, som her er fremsat.

Bertel Dahlgaard: Det forslag til ændring i valgloven, der her foreligger, er jo enslydende med et forslag, som det radikale venstre fremsatte her i tinget i fjor, og det radikale venstre kan derfor selvfølgelig tiltræde forslaget. Jeg går iøvrigt ud fra, at et sådant forslag nok fortsat vil blive fremsat her i tinget, indtil det en dag i det væsentlige bliver gennemført.

Den spærrebom, som venstre og de konservative sammen med socialdemokratiet i fjor byggede op, rettet mod nye partier og andre mindre partier, er jo sikkert forlængst dømt i befolkningen. Man mærkede allerede i fjor her i tinget symptomer herpå, idet enkelte medlemmer af det konservative folkeparti generede sig ved denne spærreregel og simpelthen nægtede at bidrage til at opretholde den. I dag foreligger der — det er allerede nævnt — meddelelse om, at en af venstres folketingskandidater, tidligere redaktør af venstres tidligere hovedstadsblad og fremtrædende medarbejder ved det ærede medlem hr. Erik Eriksen nærstående og af tidligere minister Réé redigerede „Vestkysten“, har undsagt bestemmelsen. Blade, der tidligere har tiltrådt bestemmelsen, erkender nu, at det var en fejl. Hertil kommer, at harmen her i landet over 5 pct. klausulen i den slesvig-holstenske valglov, der rammer det danske mindretal i Sydslesvig, har bidraget til at styrke

[Bertel Dahlgaard.]

uviljen mod den særlige form for valggeometri, som de tre forenede partier har sammensvoret sig om.

Jeg mener iøvrigt ikke, der er grund til lange taler her i dag. Denne bestemmelse i valgloven holdes ikke oppe af en saglig argumentation, og ingen vil kunne påstå, at bestemmelsen er en loyal opfyldelse af grundlovens § 31, der påbyder sikring af en ligelig repræsentation af de forskellige anskuelser blandt vælgerne. Bestemmelsen holdes kun oppe af een eneste ting, på samme måde som 5 pct. klausulen i Slesvig-Holsten, nemlig af magten. Ingen er i tvivl om, at en bestemmelse i valgloven, vendt imod et af de tre partier, der her står som forsvarere af denne bestemmelse, ville være blevet bekæmpet af hvert af disse partier på det voldsomste.

Det er måske symbolsk — jeg skal ikke kunne sige det — at når de tre partier finder sammen og venstre og konservative ikke betænker sig på at slutte op om regeringen, er det en særrettighed, der skal bygges op eller værnes; og overvældende magt — som de tre partier repræsenterer — er jo altid noget stort og mægtigt. Men der er det ejendommelige ved magten — det er det, de svage så ofte må sætte deres håb til — at når magten bliver misbrugt, kommer der næsten altid en dag, hvor den begynder at smuldre. Vi ser, hvordan vi måske nu kan have en vis forventning om, at magtmisbruget i Sydslesvig begynder at smuldre. På samme måde vil det nok også gå her. Man kan stemme forslaget ned igen i denne samling, men jeg tror, sandsynligheden taler for, at når vi engang står umiddelbart foran et folketingsvalg og forslaget da atter føres frem her i tinget, da vil der ikke mere være et flertal, som vil bære belastningen ved denne bestemmelses opretholdelse.

Må jeg sige til det ærede medlem hr. Holger Eriksen, at jeg synes, det er meget uklogt af ham i denne forbindelse at føre England frem, England, som netop i vor tid er det typiske eksempel på højst uheldige forhold på dette område: to mægtige partier bruger deres magt til at hindre et parti, det liberale, der efter stemmetallene skulle have mellem 70 og 100 mandater i under-

huset, i at få mere end nogle ganske få. Det er iøvrigt en tilstand, der, såvidt jeg husker, har ført til gennem lang tid, at en engelsk regering har kunnet sidde og være enevældig, skønt den sad på et mindretal af stemmer. Det er idealer, som vi beder os fritaget for at være med til at dyrke.

Og må jeg så sige et par ord til det ærede medlem hr. Harald Nielsen. Jeg lagde mærke til, at det ærede medlem atter i år førte sit yndlingsargument frem overfor dette forslag, idet han sagde, at i relation til det, der har været gældende op gennem tiderne, som vi også er rede til at acceptere i dag, er der kun tale om en gradsforskel. Har det ærede medlem hr. Harald Nielsen ikke oplevet så meget i livet, at han har opdaget, at en gradsforskel kan blive så stor, at den efterhånden bliver af principiel karakter? Lad os foretage et tankeeksperiment. Lad os tænke os, at det ærede medlem fik en del af sin ejendom eksproprieret, og at man da tilbød ham en erstatning, der kun var halvdelen af, hvad rimelighed krævede, ville han så være tilfreds, hvis staten sagde: du har selvfølgelig ret til erstatning, men mellem det, du kræver, og det, staten byder, er der kun en gradsforskel — jeg tror det ikke. Jeg tror, det ærede medlem ville sige: nej, det er i høj grad et principspørgsmål.

Til det ærede medlem hr. Poul Sørensen skal jeg kun sige, at jeg ikke ventede noget som helst andet, end at han ville holde fast til det sidste på denne regel. Jeg har ærlig talt altid troet, at det ærede medlem i høj grad har været afgørende for, at det konservative folkeparti gik med til denne udvanding af den forholdstalsvalgmåde, som partiet ellers har været så interesseret i.

Alfred Jensen: Den kommunistiske gruppe kan gå ind for det forslag, der her er til behandling, og det kan vi, fordi vi jo ved tidligere lejlighed selv har stillet forslag angående § 43s affattelse. Det var et forslag, som jeg forstår i nogen grad ville have tilfredsstillet det ærede medlem hr. Poul Sørensen, for det tog sigte på, at der ikke skulle være nogen spærreregulering af nogen art; blot man som parti havde tilstrækkelige stemmer efter landsdelsmålestok til et tilfølsmandat, skulle man have et sådant. De

[Alfred Jensen.]

synspunkter har vi ført frem i forfatningskommissionen, i valglovskommissionen, og vi har stillet ændringsforslag herom.

Det, der er sket, siden vi behandlede spørgsmålet i forfatningskommissionen og i valglovskommissionen, har efter min mening godtgjort, at de følger, denne bestemmelse i § 43 har fået, har virket chokerende på danske vælgere, måske ikke på de mest ildfaste i de store partier, men på folk indenfor mindre partier, og på folk, som måske har tanker og ønsker om at få deres synspunkter ført frem ved selvstændig partidannelse. Det var jo baggrunden for, at det radikale parti gennem det ærede medlem hr. Steen i fjor stillede forslag om, at man skulle vende tilbage til den regel, der var gældende i den foregående valglov. Det forslag gik den kommunistiske gruppe ind for, på samme måde som den går ind for det forslag, der her er fremsat af det ærede medlem hr. Hans Hansen (Rørby) m. fl.

Det forekommer mig, at tidspunktet for forslagens fremsættelse er særdeles rigtigt, jeg synes, man har valgt et psykologisk godt tidspunkt, idet man har valgt et tidspunkt, hvor man netop diskuterer betimeligheden af disse spærreregler på baggrund af det, der er sket i Tyskland. Jeg synes, man med fuld føje kan drage en sammenligning mellem den tyske valglovs spærrebestemmelser og dem, der findes i den danske valglov.

Jeg har naturligvis lyttet til, hvad der er sagt som forsvaret for at søge at opretholde spærrebestemmelserne i den danske valglov. Det forekommer mig nu, at en del af de bekymringer, der er gjort gældende, er lidet holdbare. Det ærede medlem hr. Holger Eriksen stod f. eks. og sagde, at det var helt urimeligt, at vælgere, der ville stemme på små partier, kom i den situation, at de ikke vidste, hvem deres stemme egentlig kom til at gavne, idet et parti, som kun havde stemmer til et tiendedel mandat i en storkreds, kunne have vælgere, som stemte på partiet med den virkning, at de fik valgt en anden kandidat, end de egentlig ønskede. Ja, men den indvending gælder jo også de store partier; der er ingen vælgere i de store partier, der kan afgøre, hvem deres stemmer hjælper ind i folketinget. Hvis man skal opnå dette, blev man vist nødt til at lave

valgloven helt anderledes om, og så er der kun det tilbage: at gå over til valg i enkeltmandskredse. Men det er mit parti ikke tilhænger af, og jeg forstår, at flertallet af partierne i denne sal heller ikke er det. Så kan man naturligvis komme med de bekymringer, som det ærede medlem hr. Holger Eriksen kom med angående vælgernes stemmeafgivning og virkningen for kandidaterne, men jeg synes, man må overlade det til vælgerne selv at afgøre, om de vil være i uvished angående et lille partis kandidater, eller de vil være det angående et stort partis.

Jeg synes også, det er noget urimeligt, når det ærede medlem hr. Holger Eriksen giver udtryk for, at det ikke drejer sig om at udslette de små partier, det kan de selv besørge, siger han. Ja, det er muligt, det ved jeg ikke, men jeg ved i hvert fald, at de store partier gør deres til „selvudslettelsen“. Det kender vi fra sidste valg, hvor der netop blev talt så meget om stemmespillet. Det er jo de store partier, der fører den agitation i marken, ikke for at hæge om de små partier, men for at sikre sig, at disse partier får så få stemmer som overhovedet muligt og egentlig også bliver unddraget stemmer, der burde tilfalde dem, og derfor er det helt urimeligt at diskutere på et sådant grundlag. Sig da hellere rent ud, at det, man ønsker at forhindre, er, at der kommer partier frem, der vil føre en anden politik end de gamle partier, og at man stræber efter at kvæle de små partier.

Det er rigtigt, at man startede med et tal, der var betydeligt højere end 60 000 — jeg ved ikke, hvilke partier man særlig var ude efter, men der er vel ikke noget at sige til, at de partier, der var i nærheden af den grænse, der blev sat, havde en anelse om, at det netop var dem, man var på jagt efter.

Nu siger man, at det spiller ikke så stor en rolle, om man har den ene eller den anden af de to affattelser, der her er foreslået. Hvis det er rigtigt, hvis man kan tage den talen om forskellen på de 60 000 og de 36 000 højtideligt, der her har været ført, hvorfor går man så ikke tilbage til reglen om de 36 000 stemmer? Det fatter jeg ikke. Hvis der virkelig ikke er mere partierne imellem, så lad os få den gennemført, og så skulle der være så nogenlunde tilfredshed, både i

[Alfred Jensen.]

forslagsstillernes parti og i det radikale venstre, og vi vil såmænd også akkviescere ved en sådan ordning.

Jeg er ganske enig i, at det, der er sket i den seneste tid, har overtydet adskillige af dem, der gik ind for valglovens affattelse, om, at bestemmelserne i § 43 ikke er rigtige, og jeg er klar over, at utilfredsheden ikke vil lægge sig, selvom man ved en afstemning her i tinget markerer, at de tre store partier er størst, det ved man forud. Nej, spørgsmålet vil blive rejst igen og igen, indtil valgloven bliver ændret på dette punkt, og det forekommer mig, at tinget ville gøre en god gerning, hvis det tog fat på en realistisk behandling, som førte denne paragraf tilbage til den gamle affattelse.

Ordføreren for forslagsstillerne (Hans Hansen (Rørby)): Jeg har kun et par enkelte bemærkninger at gøre, idet det lovforslag, der er blevet fremsat, er det samme, som blev fremsat i fjor, og det, der er blevet fremsat som modargument mod forslaget, er akkurat lige så urigtigt, som det var i fjor.

Det ærede medlem hr. Holger Eriksen lagde megen vægt på, at der skal være forskel på et nationalt og et politisk parti. Jeg har ikke med et eneste ord prøvet på at kritisere, at man har givet adgang for det tyske mindretal til at blive repræsenteret her i folketinget. Men hvorfor skal der egentlige være forskel på et politisk parti og et nationalt parti? Det skylder det ærede medlem at give os oplysninger om. Hvorfor skal danske partier behandles ringere end tyske partier her i Danmark? Det synes jeg nok var værd at få klaring på, når det ærede medlem lægger så megen vægt på denne forskel.

Så siger det ærede medlem, at de 59 500 stemmer, der blev spildt ved sidste valg, gled ud af beregningen. Men er det ikke rigtigt, at de store partier fik mandaterne? Jeg vil gøre opmærksom på, at de 5 mandater, de uafhængige skulle have haft, blev fordelt mellem de store partier imod de vælgeres ønske, der havde stemt på de uafhængige, og det er en urimelighed ved valgløven. Iøvrigt er det ikke helt let at gøre regnestykket op, det kan jeg godt se. Jeg må desuden fastholde, at der ikke er den

påståede forskel mellem et nationalt mindretal og et politisk parti; jeg begriber ikke, at man kan anlægge den betragtning, at det er rigtigt, at dansksindede borgere i Sydslesvig skal have adgang til den tyske lovgivning, men så samtidig nægter danske borgere adgang til den danske lovgivning på vilkår, der er analoge med vilkårene dernede.

Det ærede medlem hr. Poul Sørensen stillede det direkte spørgsmål, om der er mere demokrati i at anlægge betragtningen med de 60 000 stemmer end med de 36 000. Ja, det er naturligvis i høj grad et spørgsmål om den personlige indstilling. Jeg tror det ærede medlem og jeg er enige om, at jo længere man fjerner sig fra grundlovens § 31, som taler om en ligelig repræsentation, jo længere kommer man ud i det udemokratiske, det kan vist ikke bestrides. Det ærede medlem udtaler en vis sympati for valg i enkeltmandskredse. Hvis der var valg i enkeltmandskredse ville man også udelukke hjemmetyskerne i Nordslesvig. Dette udemokratiske synspunkt kommer ikke alene til udtryk ved det ærede medlem hr. Poul Sørensens udtalelser om sympati for enkeltmandskredse, men det deles også i høj grad af partiet venstre, som i sin tid holdt stærkt på disse kredse.

Jeg skal ikke føje flere bemærkninger til, men kun give udtryk for tilslutning til de betragtninger, der blev fremsat af det ærede medlem hr. Alfred Jensen om, at forslaget vil blive rejst igen og igen, indtil det bliver gennemført. For jeg er i hvert fald så meget orienteret, at jeg er klar over, at der er en mægtig forskel på stemningen ude i landet nu, og dengang klausulen blev gennemført. Der er en tendens, som også redaktør Melchior Hansen har givet udtryk for i „Vestkysten“, der gør, at det før eller senere vil blive nødvendigt at tage dette spørgsmål op til endelig løsning, og derfor tror jeg, det er bedre at gøre det nu.

Jeg synes, vort forslag er et tilbud til partierne om nu at finde en ordning, der er rimelig, og som i hvert fald falder sammen med grundlovens § 31.

Holger Eriksen: Jeg skal ikke i nævneværdig grad forlænge denne debat, hvilket der er så meget mindre grund til, som den jo synes at forme sig efter reglen: goddag

[Holger Eriksen.]

mand — økseskaft. Det er således karakteristisk, at det ærede medlem hr. Alfred Jensen gør gældende, at det er psykologisk rigtigt, at man fremsætter dette forslag på nærværende tidspunkt, fordi man netop drøfter betimeligheden af spærreregler med henblik på den tyske valglov. Ja, men det er jo netop det, der er så forkert. Der er overhovedet ingen, der drøfter betimeligheden af spærrereglerne i den tyske valglov. Der er mange, der drøfter det urimelige i, at man har en tysk valglov, der udelukker det danske mindretal fra at blive repræsenteret, men det er jo ikke det samme som, at man fordømmer begrebet og princippet spærreregler; og akkurat på samme måde er det, når det ærede medlem hr. Hans Hansen (Rørby) rejser det spørgsmål, hvorfor danske politiske partier skal stilles ringere end nationale partier. Det bliver de jo ikke, og det ved det ærede medlem hr. Hans Hansen (Rørby). Hvis det ærede medlem i et eller andet amt kan opnå et tilsvarende stemmetal, som tyskerne kan i Sønderjylland, og hvis stemmerne iøvrigt fordeler sig på samme måde, har man nøjagtigt samme mulighed for at blive valgt som vedkommende tysker. Der er ingen undtagelsesbestemmelse. Der står ikke med et ord i den danske valglov noget om, at det tyske mindretal er favoriseret, alle er ens stillet. Så længe man bliver ved at køre med dens lags påstande, der vittterligt ikke har noget med det foreliggende at gøre, og som modbevises af kendsgerningerne, er det umuligt at føre en egentlig diskussion.

Det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard advarede mig imod at fremføre eksemplet fra England i denne forbindelse. Nu erindrers det ærede medlem vel, i hvilken forbindelse det blev fremført, nemlig i forbindelse med det ærede medlem hr. Hans Hansen (Rørby)s påstand om, at vi var på vej til diktaturet, når vi havde de bestemmelser, vi har nu. Jeg trak da linierne videre frem, også over til England.

Iøvrigt er der jo adskillige ting at sige om forholdene i England. Jeg er ikke tilhænger af flertalsvalg i enkeltmandskredse, men det er englænderne nu engang. Det ærede medlem ved, at der har været lange perioder, hvor det liberale parti dannede regering og havde flertal, ubetinget flertal, i det engel-

ske parlament, men man har aldrig nogensinde set noget i retning af, at det liberale parti ønskede at gå væk fra flertalsvalg i enkeltmandskredse og over til forholdstalsvalg. Jeg kan yderligere tilføje, at der var en periode, da det engelske arbejderparti var relativt svagt, i hvert fald svagt i parlamentet; det var først i færd med at opbygge sin styrke. Det fik en uendelig ringe repræsentation i forhold til sit stemmetal, men har man set, at det engelske arbejderparti har krævet, at der skulle indføres forholdstalsvalg derovre? Absolut ikke. Det tog chancen og opnåede tilsidst at blive det parti, der har flertallet.

Jeg indrømmer, at det kan medføre, at man får en engelsk regering, som har flertal i parlamentet, men ikke blandt vælgerbefolkningen. Det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard siger derom, at så har man en regering, som kan regere enevældigt på et mindretal. Ja, det er forsåvidt rigtigt, men tør det ærede medlem føje til, at regeringen misbruger denne magt? Det tror jeg ikke, for det er nu engang sådan, at de, der har regeringsmagten i England, ved, at der kommer et valg umiddelbart bagefter, og de har stadigvæk et ansvar overfor deres vælgere. De må selvfølgelig bruge deres magt, for det er de forpligtet til, men hvis de ønsker at bevare deres stilling, er de virkelig også nødt til at passe på, at de ikke misbruger den. Jeg tror i hvert fald ikke, at det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard — jeg ser bort fra, hvad det ærede medlem hr. Hans Hansen (Rørby) måtte mene — tør gøre gældende, at de forhold, man har i England, ikke er demokratiske, og det er jo da også en kendsgerning, at der ikke er noget sted, hvor man har et så stabilt regeringssystem, uden at der i befolkningen er nogen som helst reaktion derimod eller ønske om konstitutionelle ændringer, bortset fra overhusets stilling, men det er jo noget, der ikke har forbindelse med dette.

Jeg mener derfor, at der var god grund til at fremføre England også i denne forbindelse.

Iøvrigt skal jeg kun sige, at disse påstande om, at de bestemmelser, vi har, for længst er dømt af befolkningen, og at her er tale om særrettigheder — Gud ved for hvem? — tilbageviser jeg pure. Det er jo et almindeligt trick, når man er i mindretal,

[Holger Eriksen.]

at hævde, at man har flertal ude i befolkningen, og det kan man også trygt gøre, indtil valget kommer, så viser det sig altid, hvad en sådan påstand har været værd.

Harald Nielsen: Jeg skal ikke forlænge debatten meget, men jeg vil dog gerne sige til det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard, at jeg tror, han skal være meget forsigtig med at forveksle redaktionssekretær Melchior Hansen med „Vestkysten“ og dens redaktør. Jeg tror, han går meget forkert i byen, hvis han gør det.

Det, hr. Melchior Hansen har sagt, er, som jeg nævnte, at der kan være forskellige meninger om, hvorvidt den spærreregel, vi har, er for streng, og om vi burde have en mindre streng. Det kan naturligvis altid diskuteres, men jeg må fastholde, at det er ikke nogen principiel diskussion, og jeg synes, det var et meget mærkeligt eksempel, det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard nævnte på, at det, der skulle være en gradforskul, kunne blive til en principiel forskel. Det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard må kende mig meget dårligt, hvis han tror, at jeg ville være tilfreds med ved en ekspropriation at få 99 pct. Jeg vil ikke være tilfreds, før jeg får 100 pct. 100 pct. er fuld erstatning ved ekspropriation, det er det principielle. Såsnart man får mindre, begås der efter min opfattelse i denne forbindelse en uret. Man kan tale om, om den er større eller mindre, men deri ligger den principielle forskel.

Det forslag, som de radikale støtter, kan altså, som det ærede medlem hr. Poul Sørensen nævnte, medføre, at et parti kan få 36 000 stemmer her i landet uden at få nogen repræsentant i det danske folketing. Det vil altså sige, at man kan få stemmer til mellem 2 og 3 mandater og alligevel ikke blive repræsenteret. Det er også en spærreregel; den er mildere end den, vi har, men der er ikke nogen principiel forskel.

Jeg vil gerne have en udtalelse fra det ærede medlem hr. Hans Hansen (Rørby) om, at man behandler det tyske mindretal i Nordslesvig på en fair og god måde, og at vi ikke behøver vor valglov ændret for at gøre det bedre. Det er, som det skal være. (*Hans Hansen (Rørby)*: Det har jeg sagt!). Det

glæder mig, så kan vi tage det af dagsordenen, så er det ikke begrundelsen for, at man nu ønsker valgloven ændret.

Jeg skal ikke forlænge denne debat, men henholde mig til, hvad jeg allerede har sagt, at vi kan ikke medvirke til dette lovforslags gennemførelse.

Poul Sørensen: Jeg er meget tilfreds med, at det afgørende spørgsmål i denne debat, nemlig problemet Sydslesvig sat i relation til den danske valglov, er klarlagt overfor alle kredse. Den sidste udtalelse, som den ærede ordfører for forslagsstillerne kom med her, gjorde det jo ganske klart, at den side af sagen ikke i fremtiden kan blandes ind i diskussionen. Man har altså fra alle sider i det høje ting understreget, at hvis kræfter udenfor landets grænser gør det, så står alle partier samlet om den anskuelse, at hvis blot alle behandlede deres mindretal, som Danmark har gjort, var vi vel farne.

Det andet spørgsmål, jeg skal gøre nogle bemærkninger om, er den principielle diskussion, der har været om tal. Det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard har — forstår jeg — gravet sig ned ved de 36 000. Det, som jeg ikke rigtig kunne få klaret, da dette spørgsmål sidst var til debat, ved hvilken lejlighed det ærede medlem hr. Steen var ordfører, ligger altså forsåvidt klart i dag, og det kan jeg kun være taknemlig over. Det vil altså sige, at princippet mellem os er klaret: der skal en spærreregel til, og det ærede medlem hæfter sig altså ved de 36 000, medens vi under forhandlingerne i kommissionen har stillet os på de 60 000, som jeg før angav. Derefter vil jeg gerne spørge den ærede ordfører for forslagsstillerne, hvorledes han kan møde med et forslag af denne karakter, når han siger i et svar til mig, at der må være ligelig repræsentation. Jeg beder den ærede ordfører rette mig, hvis jeg ikke lægger det rigtige i denne udtalelse, idet jeg agter at udlægge den sådan: en matematisk retfærdighed; hvis man forlader den, forlader man det løfte, som grundloven giver, mener han, således har jeg opfattet det. Hvis min opfattelse er rigtig, vil jeg gerne spørge: Når det parti, som det ærede medlem er ordfører for, har denne opfattelse, hvorledes skal vi så bedømme det foreliggende forslag? Er det

[Poul Sørensen.]

sådan, at den ærede ordfører for partiet har forladt dette grundsynspunkt og altså nu er nået til det synspunkt, som det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard går ind for her i salen? Det synes jeg ville være rart at få klaret. For hvis vi når hertil i denne drøftelse, at det radikale venstre gennem partiets ordfører har sagt, at det blot er tallet, der skal ændres, og hvis retsforbundet ved sin ordfører går ind for samme synspunkt, tror jeg, der er meget klaret allerede nu. Jeg vil i alt fald være taknemlig for klart at få understreget, at min opfattelse her er rigtig.

Bertel Dahlgaard: Til det ærede medlem hr. Harald Nielsen vil jeg sige, at jeg meget ville beklage, hvis det nogensinde skulle ske, at jeg kom til at forveksle hr. Melchior Hansen med hr. Knud Rée. Det tror jeg heller ikke jeg gjorde. Jeg tror, jeg meget nøjagtigt gav udtryk for, at Melchior Hansen var medarbejder og Rée var redaktør; men jeg tillod mig tillige at understrege, at Melchior Hansen var en så betydelig medarbejder, at posten som redaktør af venstres store hovedstadsblad „København“ gennem lang tid i hin glørværdige periode var betroet ham, og det må vel være udtryk for en vis kapacitet, ikke sandt?

Det ærede medlem synes i sin glæde over diskussionen på grundlag af argumentationen „gradsforskel“ helt at forlade logikkens almindelige love. Det ærede medlem sagde, at hvis han fik et stykke af sin ejendom eksproprieret, så var der skam ikke tale om, at han ville nøjes med halvdelen af værdien, han ville ikke engang nøjes med 99 pct. — nej, han ville have 100 pct. Nu er det jo desværre sådan, og det går jeg ud fra er det ærede medlem bekendt, at der ikke findes nogen tabel at slå op i og se, hvad der er 100 pct.; det er et skøn, ikke sandt? Det er et skøn, hvor man til syvende og sidst standser, og det er også et skøn, selv om det er domstolene, der afsiger denne kendelse. Det ærede medlem er i høj grad be-

skyttet, fordi han i henhold til grundloven ved domstolene kan få afgjort, om dette skøn er nogenlunde retfærdigt.

Hvis vi overfører dette på det foreliggende, så er også vælgernes grundlovmæssige rettigheder beskyttet. Den ligelige repræsentation er praktiseret gennem mere end en menneskealder på en ganske bestemt måde, som praktisk talt alle partier havde accepteret, og som vi derfor, da vi stod i grundlovsforhandlinger, vidste hvad betød. Der er blot den svaghed for dem, der nu mener, at grundlovens § 31 ikke fortolkes på loyal måde, at de har ikke så let ved at gå til domstolene, som det ærede medlem har, hvis hans ejendom bliver eksproprieret; derfor er det folketinget, der skal sørge for, at grundlovens § 31 bliver fortolket på loyal måde.

Jeg vil gerne sige både til det ærede medlem hr. Harald Nielsen og til det ærede medlem hr. Poul Sørensen, at alle disse spidsfindigheder og alt dette — jeg ved ikke, om det er tilladt at sige det — ordkløveri kan man spare sig, for befolkningen ved meget vel, hvad det drejer sig om. Det drejer sig om, at de tre partier vil cementere sig overfor nye partier og mindre partier. Det forstår enhver, og det passer utvivlsomt meget godt til det ærede medlem hr. Poul Sørensens hele mentalitet. Som jeg imidlertid har tilladt mig at gøre opmærksom på, er der ikke noget parti, der som det konservative folkeparti har været interesseret i en uforfalsket forholdstalsvalgmåde, og derfor burde man ikke række hånd til, at den bliver undergravet. Det ærede medlem hr. Poul Sørensen skulle også høre en lille smule på det ærede medlem hr. Holger Eriksens sidste bemærkninger; det ærede medlem hr. Holger Eriksen, som jo er en charmerende mand, sagde, inden han gav sig til at tale om den engelske ordning, at bevares, han var selvfølgelig ikke tilhænger af den; men efter at have proklameret dette foretog det ærede medlem sig ikke andet end at forsvare det, der foregik i England.

Jeg forstår måske ikke helt det ærede

[Bertel Dahlgaard.]

medlem hr. Holger Eriksens terminologi, når det ærede medlem siger, at der ikke er sket andet i diskussionen, end hvad der sker efter princippet: goddag mand — økseskaft! Jeg har hverken sagt goddag mand eller økseskaft, og jeg tror, at det ærede medlem meget vel kunne stå sig ved at stige ned og indlade sig på en diskussion om de argumenter, der er fremsat her i dag, navnlig når det ærede medlem selv bagefter diskuterer, som han gør. Der er ikke her tale om en almindelig diskussion om forholdet engelsk valg-måde eller vor valg-måde, men om, at her i Danmark har vi brudt med det engelske system. Det er sket med socialdemokratiets medvirken på et tidspunkt, da det ærede medlems parti var partimæssigt interesseret i, at der blev brudt med dette system. Her har forholdstalsvalgmåden sejret, og det ærede medlem vil ikke benægte rigtigheden af mine ord, når jeg siger, at bl. a. jeg stillede som betingelse for tilslutning til den nye grundlov og dens § 31, at sikringsbestemmelsen fik den affattelse, den har i den bestående grundlov.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Holger Eriksen: Da der er fremsat ønske om at få sagen behandlet i et udvalg — det kan måske også have sin rimelighed at se på, hvordan f. eks. den tyske valglov, som man taler så meget om, virkelig ser ud — skal jeg tillade mig at stille forslag om, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den følgende sag var:

Første behandling af indstilling fra udvalget for forretningsordenen om ændringer i folketingets forretningsorden.

(Udvalgets betænkning og indstilling findes i tillæg B. sp. 21).

Udvalgets indstilling sættes til forhandling.

Ordføreren (Gustav Pedersen): Den 1. november træder loven om folketingets ombudsmand i kraft, og der vil i den anledning være visse ændringer at foretage i folketingets forretningsorden. Det forudsættes nemlig, at der som bindeled mellem folketinget og ombudsmanden er et udvalg, der dels kan fastsætte vilkårene for ombudsmandens arbejde, dels kan behandle de spørgsmål, som ombudsmanden muligvis vil have ført videre. Inden vi går til valg af en ombudsmand, er det nødvendigt, at disse formaliteter bringes i orden; der må vedtages ændringer i forretningsordenen og nedsættes et udvalg, som kan gå i gang med at udarbejde bestemmelser om vilkårene for ombudsmandens arbejde.

Det er forholdsvis enkle forslag, der er tale om at søge gennemført. Der foreslås indføjet i forretningsordenen den nødvendige regel om udvalgets nedsættelse, og her foreslår man valgt det normale medlemstal, 17. Jeg kan meddele, at det har været diskuteret, om det måske var opportunt at lade udvalget for forretningsordenen indtil videre overtage de funktioner, som er tiltænkt ombudsmandsudvalget, og forskellige opfattelser desangående har været fremsat. Der er imidlertid flertal for nedsættelse af et selvstændigt udvalg, Sagligt set er dette uden tvivl også det bedste. Vi må se i øjnene, at der i overgangstiden bliver en række spørgsmål, som må behandles og klares, inden arbejdet kommer ind i den rigtige skure, og der vil uden tvivl blive stillet store krav til udvalgets medlemmer; derfor kunne det være betænkeligt at binde udvalget for forretningsordenen så hårdt til disse særlige funktioner. Endelig må det nævnes, at hvis man lader udvalget for forretningsordenen tage disse opgaver op, vil det ikke være muligt for de enkelte partier at vælge andre medlemmer ind i dette udvalg end dem, der sidder i udvalget for forretningsordenen. Hvis vi derimod nedsætter et selvstændigt udvalg, er der ikke noget, der hindrer partierne i at vælge til dette udvalg de medlemmer, de har valgt ind i udvalget for forretningsordenen, dersom de anser det for opportunt at skabe en vis kontinuitet i arbejdet mellem de to udvalg. Vi er altså ble-